

säksi esimerkiksi maavertailuissa olisi paikallaan tarkastella terveydenhuoltojärjestelmien tuotanto- ja rahoitusjärjestelmien, terveystenonjen ja vaikkapa terveyseroihin liittyvien maatason indikaattorien yhteyttä poliittiseen kiinnittymiseen.

MIKKO NIEMELÄ

Mari K. Niemi ja Topi Houni (toim.), *Media & populismi – työkaluja kriittiseen journalismiin*. Tampere: Vastapaino, 2018, 359 s.

Kokoelmateos *Media ja populismi* on Mari K. Niemien johtaman ja Helsingin Sanomain Säätiön rahoittaman hankkeen ”*Ulkomailla tästä nousisi haloo*” – *Tutkimus populistipuolueiden rasismikohuista ja journalistisista valinnoista* suomenkielinen pääjulkaisu. Suomalaisen populismin omintakeisuuden tarkastelu jää lopulta vain osaksi kokoelmaa, jossa lähes kaksikymmentä asiantuntijaa tarkastelee median ja populismin moninaista suhdetta. Teoksen artikkelit on ryhmitelty teemaluvuittain käsittelemään mm. populismia Pohjoismaissa, maahanmuuton vastustusta populistien koetinkivenä, poliittista kampanjointia ja luottamusta muuttuneessa mediaympäristössä. Erilaisten lähestymistapojen ja aiheiden kokoaavana teemana on oikeistopopulismin nousun merkityksen pohtiminen journalistisen työn ja yhteiskunnallisen keskustelun näkökulmasta. Vaikka lukijalle jää teoksen erilaisista näkökulmista, tutkimustavoista ja sovelluskohteista hieman hajanainen yleisvaikutelma, se onnistuu tarjoamaan mielenkiintoisia avauksia populismin ja median suhteesta niin tutkijoille, toimittajille kuin kenelle tahansa aihepiiristä kiinnostuneelle.

Populistipuolueet ovat saavuttaneet viime vuosina ennennäkemätöntä suosiota Euroopassa ja Yhdysvalloissa ja populismin voidaankin sanoa normalisoituneen osaksi poliittista toimintaa. Populistisia puolueita ei ole enää perusteltua pitää lyhytikäisinä liikkeinä, vaan niiden vetovoimaisuus tuntuu notkahduksista huolimatta säilyvän. Suosio on myös nostanut populismin tärkeäksi politiikantutkimuksen kohteeksi. Suomessa populismiin liittyvää tutkimusta on ollut suhteellisen paljon ja se on hyödyntänyt moninaisia näkökulmia. *Media ja populismi* -teos pyrkii löytämään uuden tulokulman populismin tarkasteluun ja onnistuu tehtävässään varsin hyvin. Populismin ja median suhdetta on perusteltua tutkia tarkemmin aihepiirin ajankohtaisuuden ja yhteiskunnallisen merkityksen takia. Populistiset liikkeet ovat kyseenalaistaneet median riippumattomuutta ja luottavuutta, mikä on osaltaan vaikuttanut yleiseen keskusteluilmapiiriin. Teoksen kantavana ajatuksena on edistää journalismin roolia sovittelijana ja luottamuksen rakentajana yhteiskunnallisen keskustelun eri osapuolten välillä.

Populismin valtavirtaistuminen käytännössä ei ole johtanut populismi-termin selkeään ja yksiselitteiseen

käyttöön. Populismien monimuotoisuus on myös sekoittanut tapoja kategorisoida puolueita ja yhteiskunnallisia liikkeitä vakiintuneiden vastaparien avulla. Populismia esiintyy puoluekentän sekä oikealla että vasemmalla laidalla, ja populistien edistämät teemat ovat muokanneet muidenkin puolueiden agenda. Lisäksi populistista kampanjointia ja viestintää hyödynnetään muissakin kuin populistissa puolueissa. Yhteistä populismin eri muotoiluille ja määritelmille lienee se, että populistiksi leimautumista ei pidetä kovin positiivisena asiana. Toisaalta arkikielessä populistiksi voidaan kutsua melko kevyin perustein ketä tahansa kansansuosiota tavoittelevaa poliitikkoa. Poliitikantutkimuksessa ja analyysissä populismin määrittelyn tulee olla tällaista arkikielen käyttöä tarkempaa.

Teoksen johdannossa populismin määritellään viittaavan *poliittiseen näkökulmaan*, jossa kansa asetetaan vastakkain korruptoituneen eliitin kanssa ja jossa vaaditaan politiikan toteuttamista tuon kansan ehdoilla. Tämän populismin ideologisen merkityksen puitteissa teos tarkastelee erityisesti nationalismista, konservatiivisesta maailmankuvasta ja maahanmuutovastaisuudesta ammentavia poliittisia oikeistopuolueita. Kuten teoksessa mainitaan, ajatusta populismista ideologiana on pidetty tutkijoiden keskuudessa varsin ohuena. Se vaatii usein tuekseen muita ideologioita, kuten nationalismia. Populismi onnistuu myös muuntumaan näiden vahvempien ideologioiden myötä. Suomalaista lukijakuntaa huomioiden teoksessa keskitytään ensisijaisesti perussuomalaisiin ja pohjoismaisen populismin tarkasteluun. Poliittista kampanjointia käsittelevässä luvussa populismia tarkastellaan maantieteellisesti laajemmin Brexit-kampanjoinnin ja Donald Trumpin presidentinvaalikierueen kontekstissa.

On huomattava, että populistista retoriikkaa voivat hyödyntää populistien ohella muidenkin puolueiden ja liikkeiden edustajat. Koska populismia on tuotettava ja ylläpidettävä puheteoin, osa tutkijoista on keskittynyt populismiin niemenomaan puhetapana ja diskurssina. Teoksen keskeinen anti onkin artikkeleissa, joissa populismia tarkastellaan omanlaisena *viestintätyylinä*, joka ammentaa yksinkertaistuksista, vastakkainasetteluista ja eliittien kritiikistä. Tässä laajemmassa merkityksessä populismi ei kirjoittajien mukaan ole välttämättä yhteiskunnallisesti haitallinen ilmiö, vaikka määrätty poissulkevat puhetaavat voivatkin sitä olla. Kirjoittajat eivät asetu kategorisesti vastustamaan populismia, mutta teoksen artikkelei-

den valossa neutraalin asemoitumisen uskottavuus on koetuksella. Journalistisen median lisäksi populismi selvästi asettaa haasteensa myös sitä tutkivalle tutkijalle.

On tärkeää tuoda esiin populismiin liittyvää moninaisuutta, muuntautumiskykyä ja tulkintatapoja, joskin vielä tarkempi fokusoiminen johonkin näistä merkityksistä olisi voinut tehdä teoksesta ehyemmän kokonaisuuden. Erityisesti tulkinta populismista viestintätyylinä tai retoriikkana on keskeinen median ja populismin välisen suhteen ruotimisessa. Mediasta on tullut keskeinen politiikan arena ja poliittisten viestien välityskanava. Tämä on osaltaan edistänyt eri yhteiskunnallisten toimijoiden viestinnän ammatimaistumista. Mediasuhteiden vaaliminen ja imago-kysymykset ovat nousseet aikaisempaa merkittävämiksi tehtäviksi puolueiden sisällä. Tämä pätee jopa populisteihin, vaikka heille viestinnän aitous ja rosoisuus ovat olennainen osa tavoiteltua julkisuuskuva. Toisaalta sosiaalisen median kanavat ovat mahdollistaneet uudenlaista suoraa markkinointia, kampanjointia ja yhteydenpitoa potentiaalsiin kannattajiin.

Politiikan medioituminen ja erityisesti digitalisoitunut mediaympäristö tuntuvat tarjoavan populistille monenlaisia mahdollisuuksia. Vaihtoehtoiset median kanavat eivät ole sidottuja perinteisen journalismin käytäntöihin ja pelisääntöihin, kuten Journalistin ohjeisiin. Verkkojulkisuus ei välttämättä toimi demokratiaa ja moniäänisyyttä edistävällä tavalla. Twitter ja Facebook ovatkin nousseet tärkeiksi henkilökohtaisen viestinnän ja vaikuttamisen areenoiksi, joilla populistiset toimijat voivat tarjoilla vaihtoehtoisia maailmantulkintoja ja vahvistaa tietynlaisia puhetapoja. Esimerkiksi Trumpin tapa hyödyntää Twitteriä on vienyt poliittista johtajuutta retoriseen suuntaan. Esitettyjen väittämien todenmukaisuus on horjuvaa ja tai suoraan kiistettävissä. Samalla pirstoutunut mediajärjestelmä on murentanut luottamusta perinteiseen journalismiin ja sen kykyyn käsitellä määrättyjä vaikeita yhteiskunnallisia kysymyksiä.

Populistisen tyylin erityispiirteinä teoksessa mainitaan mm. demagogia, agitaatio, monimutkaisten ilmiöiden yksinkertaistaminen sekä piittaamattomuus yleisistä keskustelun normeista. Kirjoittajien mukaan politiikan arjessa ja journalismissa viitataan populismista puhuttaessa virheellisesti ainoastaan näihin tyyllisiin ominaisuuksiin. Toisaalta, koska nämä tyylliset piirteet ovat journalismissa niin keskeisiä,

niille olisi voinut omistaa teoksessa oman erillisen artikkelinsa.

Teoksen lähtöoletuksena on, että populistien mediasuhde on erilainen kuin muilla poliittisilla toimijoilla. Populistit haastavat perinteistä journalismia monin eri tavoin. Populistipoliitikot ovat ensinnäkin taitavia hyödyntämään mediaa ja saamaan sen avulla näkyvyyttä ja asiaansa esille. Toimittajat voivat tahtomattaan lipsahtaa osaksi populistien kampanjaa ja edesauttaa populististen poliitikkojen ja aiheiden suosiota. Toiseksi, populistit haastavat perinteistä journalismia hakeutumalla vastakkainasetteluihin sen kanssa. Tekeytymällä uhriksi ja altavastaajaksi syntyneissä kohuissa puolue tai sen edustaja voi väittää tulleen kohdelluksi epäreilusti. Kolmantena haasteena on se, että monien populistipuolueiden tai niiden edustajien on ollut vaikeuksia hyväksyä vapaan median toimintaa. He ovat pyrkineet rajoittamaan tai määrittelemään uudelleen toimittajien oikeuksia ja mahdollisuuksia. Yleisesti ottaen populistipuolueissa ilmenee perinteisiä puolueita enemmän epäluottamusta valtamediaa kohtaan. Neljänneksi, populistien viestintä on usein hiomatonta, provosoivaa sekä tunteisiin vetoavaa. Se koettelee yhteiskunnallista arvomaailmaa ja pyrkii venyttämään sopivuuden rajoja. Populistien viestintä onkin monesti kahdelle eri yleisölle suunnattua ja tarkoituksellisesti monitulkintaista.

Teoksen kirjoittajien mukaan populistien synnyttämän haasteen edessä toimittajilta ja yleisöltä vaaditaan uudenlaista suhtautumista ja toimintatapojen tarkastelua. Populisteja ei voida täysin sulkea pois julkisuudesta, sillä demokraattisessa yhteiskunnassa eri näkökulmille on suotava tasapuolinen kohtelu. Teos herättää lukijan pohtimaan, millainen voisi olla median ja populismin ”oikeanlainen” suhde. Alaotsikkonsa mukaisesti teoksessa annetaan työkaluja kriittiselle journalismille populismin käsittelyssä. Toimittajille tarjotaan huoneentaulun muodossa myös konkreettisia toimintaohjeita. Esille nostettavana ohjeena voidaan pitää sitä, että toimittajat perehtyisivät huolellisesti niihin ihmisiin ja puolueisiin, joista he kirjoittavat. Näin he kykenisivät paremmin tuomaan esiin näiden näkemysten taustoja ja perusteluita. Pyrkimys selkeyttää ja ymmärtää populistien ajatusmaailmaa ja sen perusteluita on tärkeää, sillä ilman niitä on vaikeaa ymmärtää populistien saamaa suosiota. Toisaalta toimittajien on huomioitava, että vaikeistakin aiheista, kuten maahanmuuttoon liittyvistä ongelmista, on voitava kirjoittaa ja käydä avoin-

ta keskustelua. Muutoin populistit valtaavat aihepiirin omakseen ja käyvät tätä keskustelua omilla ehdoillaan ja painotuksillaan.

Teoksessa tuodaan kauttaaltaan esiin populismin ja median ristiriitaista, kaksijakoista suhdetta; media on sekä populismin ystävä että vihollinen. Populistit määrittelevät median usein osaksi eliittiä ja tämän varjolla voivat ohittaa sen esittämän kritiikin ja syytökset. Vaikka tiedotusvälineet asettuvat ainakin Pohjoismaissa usein populismin kritikoiksi, populistipuolueet ja -poliitikot tarjoavat myös meheviä ja viihteellisiä uutisaiheita toimittajille. Tämä herättää kysymyksen, missä kulkee journalismin yhteiskunnallinen vastuu. Miten toimittajat parhaiten kykenisivät toteuttamaan journalismin ydintehtävää lipsu-matta viihteellisyyden puolelle? Tai onko kaupallisella medialla ylipäättään halua purkaa populistien luomaa vastakkainasettelua, koska sen on nähty edistävän liiketoimintaa? Populistit hyödyntävät taitavasti mediaa, mutta media ei välttämättä jää myöskään häviäjän asemaan. Populismin ja kaupallisen median toimintalogiikat tuntuvat sopivan hyvin yhteen. Esimerkiksi Donald Trumpin presidenttiyden myötä useiden amerikkalaisten uutistalojen tulos on parantunut. Median kaupallistuminen ja viihteellistyminen tarjoaa populistien ulostuloille enemmän tilaa. Skandaalijulkisuus edesauttaa usein populistien valtaannousua ja heidän ajamiensa asioiden esiintuloa. Siinä missä muut puolueet pyrkivät yleensä positiiviseen julkisuuteen ja välttelevät skandaaleja, populisteille skandaalit tarjoavat mahdollisuuksia.

Teoksen toinen osa tarkastelee populismin ja median suhdetta Pohjoismaissa. Populistien on kirjoittajien mukaan ollut kohtuullisen helppo nousta esiin pohjoismaisissa liberaaleissa demokratioissa, joissa kannatetaan vahvaa ilmaisunvapautta ja poliittisten näkemysten moninaisuutta. Hyödyllisenä esityksenä pohjoismaisesta populismista mainittakoon Juha Herkmanin artikkeli, jossa hän käy läpi eri puolueita, niiden historiaa sekä analysoi populismin vaikutuksia pohjoismaiseen mediajärjestelmään ja politiikkaan. Herkmanin mukaan pohjoismaiset toimittajat ovat suhtautuneet pääosin kriittisesti populistipuolueisiin pitäen niitä yleensä joko katteettoman puheen tuottajina tai kansallismielisinä, jopa rasistisina puolueina. Populismin kehystämisessä on kuitenkin myös huomattavissa merkittäviä eroja Pohjoismaiden välillä. Herkmanin mukaan maakohtaiset erot liittyvät siihen, missä määrin puolueita pidetään oikeistopopulistisina tai niiden arvoja edistävinä. Toisaalta

erot liittyvät paikallisten populistipuolueiden erilaisiin elämänvaiheisiin; vakiintuneemmat populistipuolueet eivät saa yhtä paljon julkisuutta kuin kapinoivat, nousuvaiheessa olevat puolueet. Erityisesti ruotsidemokraattien on ollut kansallissosialismiin liittyvästä menneisyydestään johtuen vaikeampaa saavuttaa hyväksyntää ja heidät on yhdistetty suoraan rasismiin ja muukalaisvihaan. Muissa Pohjoismaissa rasismi on liitetty pikemminkin yksittäisiin poliittikkoihin kuin suoraan puolueisiin.

Viime vuosina perinteistä journalismin objektiivisuuden ihannetta on noussut haastamaan subjektiivisemmin orientoitunut mielipidejournalismi. Tässä suhteessa onkin perusteltua tarkastella toimittajien omia kokemuksia ja yhteistyösuhteita populistisiin. Populistipuolueiden mediasuhteet ovat harvoin esillä ja kohujulkisuus luo yleisesti kuvaa epäammattimaisesta viestintäkulttuurista. Mari K. Niemi käy artikkelissaan läpi suomalaisten, ruotsalaisten ja tanskalaisten toimittajien ajatuksia populistipuolueista. Ideana on tarkastella median ja populististen puolueiden suhdetta sekä laajemmin mm. toimittajien näkemyksiä populismia käsittelevän journalismin objektiivisuudesta ja ammattimaisuudesta. Niemen haastattelemien toimittajien mukaan populistipuolueet ovat melko yllättäen usein mediaystävällisiä ja palvelevat toimittajia yhteisymmärryksessä. Niemen mukaan sekä populistien poliittiset kilpailijat että media ovat oppineet käsittelemään populismia aiempaa tyynemmin ja tässä mielessä näiden puolueiden ja ehdokkaiden julkisuuskuva on vakiintunut ja kohujulkisuus vähentynyt. Usein taustalla on puolueiden tasapainottelu sekä pyrkimys kiillottaa julkikuvaa lähemmäs poliittista valtavirtaa. Ruotsidemokraattien suhde mediaan on tässä suhteessa poikkeava, sillä toimittajat kokivat sen muita jännitteisimmäksi. Puolueiden legitimoitumisessa medialla on kuitenkin vain osaroolinsa ja useat muut tekijät vaikuttavat populistien hyväksyntään osana poliittista palapeliä.

Teoksen kolmas osa käsittelee maahanmuuton vastustusta populistipuolueiden koetinkivenä. Oikeastaan jo pakolaiskriisistä puhuminen on ongelmallista, sillä kriisipuheella voidaan luoda kuvaa ilmiön suuresta merkityksestä ja herätellä yleisön pelkoja. Maahanmuuttoa käsittelevä keskustelu on ylipäänsä varsin poliittisesti latautunutta ja mediassa on painottunut usein maahanmuuton kielteiset vaikutukset ja siihen liittyvät uhkakuvat. Teoksessa korostetaan aiheellisesti median valtaa suhteessa siihen, keiden äänet pääsevät kuuluviin, mitä aiheita käsitellään ja

miten erilaisia kysymyksiä kehystetään. Mari K. Niemen ja Annu Perälän artikkeli tarkastelee yksityiskohtaisemmin Ylen journalistisia valintoja turvapaikanhakijoita käsittelevissä ohjelmissa. Artikkelissa todetaan poliitikkojen, erityisesti perussuomalaisten edustajien, läsnäolon kasvaneen merkittävästi julkisessa maahanmuuttoa käsittelevässä keskustelussa. Toisaalta muuttoliikkeiden tutkijoiden ja itse turvapaikanhakijoiden äänen katsotaan jääneen marginaaliin. Hyvä huomio onkin se, että media jakaa julkista tilaa epätasa-arvoisesti ja tätä kautta uusintaa vallitsevia valtasuhteita. Journalistisilla valinnoilla on merkitystä, sillä niiden kautta luodaan yleisölle kuvaa tärkeistä yhteiskunnallisista ilmiöistä. Ohjelmaformaatteja suunniteltaessa olisikin ensiarvoisen tärkeää pohtia studiokeskustelujen edustuksellisuutta, ohjelmaformaattien asetelmia sekä valtasuhteiden vaikutuksia keskustelulle.

Populistipoliitikoiden skandaaleista useimmat ovat liittyneet epäasiallisiin puheisiin maahanmuutosta tai vähemmistöistä. Jyrkkä maahanmuuttopuhe voi olla populistipuolueiden kannattajien silmissä hyve ja siksi populistipoliitikot voivat tarkoituksellisesti tavoitella niiden avulla uskottavuutta. Teoksen viides artikkeli käy läpi perussuomalaisten vastauksia heihin kohdistettuihin rasismisyytöksiin. Populistit pyrkivät usein puhuttelemaan samanaikaisesti sekä omia kannattajiaan että laajempaa yleisöä ja siksi puheisiin jätetään tarkoituksellisesti tulkinnanvaraisuutta. Keskustelu mediassa juuttuu helposti siihen, mitä lausunnon antaja oikeastaan kommentillaan tarkoitti. Toimittajien tulisi kirjoittajien mukaan selkeästi määritellä, mistä puoluetta tai sen edustajaa kritisoidaan sekä vaatia täsmennystä esitettyihin väitteisiin. Muutoin toimittajalla on riski ajautua osapuoleksi kiisteelyyn lausuntojen todellisista tarkoituksista ja puolueorganisaation suhde rasismiin jää toissijaiseksi. Artikkelin keskeiseksi teemaksi nousee kysymys hyväksyttävän puheen rajoista ja populistipuolueiden, erityisesti niiden johdon, suhtautumisesta rasismisyytöksiin.

Teoksen jälkimmäiset luvut laajentavat pohjoismaisen populismin käsittelyä yleisemmälle tasolle tarkastelemalla poliittista kampanjointia ja mediaympäristön muutosta. Poliittisen kampanjoinnin osalta mielenkiintoinen näkökulma on Mika Suonpään esittämä akateeminen populismi Britanniassa EU-kansanäänestyksen yhteydessä. Akateemisen populismin voidaan katsoa eroavan muista populismin muodoista. Suonpään mukaan sillä viitataan

akateemiseen eliittiin kuuluvien tieteentekijöiden tapaan hyödyntää kansan ja eliitin vastakkainasettelua kampanjoinnin välineenä. Brexit-äänestyksessä asiantuntijoiden rooli oli julkisessa keskustelussa merkittävä, vaikka he jakautuivat eri leireihin. Tärkeää oli luoda vastakkainasettelua korruptoituneen EU-eliitin ja Britannian kansallisten etujen välille. Samoin Donald Trumpin vaalikampanjaa käsittelevä teoksen kahdeksas artikkeli nostaa esiin vastakkainasettelut populistisen kampanjoinnin välineenä. Yhdysvaltojen kahtiajakautuneisuus ja sen seuraukset piirtävät kuvan yhteiskunnallisesta dystopiasta, jota kohden Suomen ei soisi etenevän. Kuten toimittaja Laura Saarikoski tuo esiin omassa kirjoituksessaan, toisten yhteiskuntien tarkastelu voi opettaa paljon siitä, miten omaa yhteiskuntaa tulisi tarkastella ja ymmärtää. Vaikka suomalaisen yhtenäiskulttuurin voidaan vielä ajatella olevan kaukana Yhdysvaltojen todellisuudesta, on myös meillä ilmassa merkkejä keskustelun polarisoitumisesta.

Mediaympäristön muutos on luonut tilaa populistille vastamedioille. Suomessa ehkä tunnetuin esimerkki on MV-lehti. Elina Nopparin ja Ilmari Hiltusen artikkeli tarkastelee MV-lehteä sisällönerrittelyn keinoin sekä esittelee keräämänsä haastatteluaineiston valossa vastamedian lukijoiden ja tekijöiden näkemyksiä. Olennaisia kysymyksiä ovat vastamedioiden tapa haastaa valtamediaa, vastamedioiden vetovoimaisuus sekä niiden uutisoinnin luotettavuus. Vaikka vastamediat ovat poliittisia, ne eivät ole puoluepoliittisia. Esimerkiksi perussuomalaiset ovat joutuneet tekemään pesäeroa MV-lehteen ja sen rasistiväritteeseen uutisointiin. Vastamediat keskittyvät itsevalittuihin arvoihin ja asenteisiin sekä saavat liikevoimansa näiden levittämisestä. Tärkeitä ovat erilaiset sosiaalisen median ryhmät ja verkostot, joista on löydettävissä myös kansainvälisiä ulottuvuuksia. Artikkelissa todetaan vastamedian kuluttajien olevan melko itseohjautuvia; he löytävät tiensä sivustoille ja heidän motiivinsa vastamedian sisältöjen seuraamiseen ovat moninaisia. Yhdistävinä piirteinä ovat epäluottamus valtamediaan sekä poliittiseen järjestelmään, eliittikriittisyys ja verkon keskeinen rooli tiedonvälittäjänä. Artikkelissa nostetaan esiin vastamedian kuluttajien yksilöllinen tapa lukea mediaa ja valita sieltä omaan maailmankuvaan sopivia sisältöjä ja ohittaa sen vastaista tietoa. Ajatus on, että jokainen saa tehdä mediasta oman tulkintansa ja kuluttaa sitä haluamallaan tavalla. Toisaalta mediasisältöjen uskottavuuden arviointiin vaikuttaa myös verkosto-

jen kollektiivinen suhtautuminen. Mielenkiintoinen huomio on se, että useat vastamedian käyttäjät pitävät itseään kriittisinä median käyttäjinä.

Teoksen viimeisen artikkelin taustalla on Tampereen yliopiston Journalismin, median ja viestinnän tutkimuskeskuksen (COMET) tutkimushanke sovittelevjournalismista. Ideana on ollut toimittajien työpajatyöskentelyn avulla tarttua yhteiskunnallisen keskustelun polarisoitumiseen ja löytää keinoja moniääniselle julkisuudelle. Samalla pyritään välttämään kuvaa kansaa ymmärtämättömästä ”eliittimediasta” tai toimittajien ajautumisesta vastakkainasetteluiden kärjistäjiksi ja populistisen agendan välittäjiksi. Monessa kohdin nostetaan esiin toimittajien kokemat paineet populismin ja siihen liittyvien vaikeiden media-aiheiden käsittelyssä. Artikkelissa esitellään työpajoissa syntyneitä sovittelevjournalismin periaatteita: jännitteen selkiyttämistä, kuunteluttamista ja luottamuksen kannattelemista. Kirjoittajien mukaan sovittelevan vuorovaikutuksen menetelmistä kaivataan tukea monille yhteiskunnan kentille, sillä ristiriidat ja dialogin puute voivat uhata väestöryhmien välistä yhteiskuntarauhaa. Artikkelin toimii erinomaisena päätöksenä teoksen esiin nostamille populismin haasteille antamalla konkreettisia, teoksen otsikon lupaamia työkaluja kriittiselle journalismille.

Populismi ja media on tarttunut ajankohtaiseen, vaikkakin hyvin laajaan ja haastavaan aiheeseen. Populismin ja median suhteen käsittelyssä se onnistuu nostamaan esiin useita mielenkiintoisia lähestymistapoja ja teemoja. Erityisen ansiokasta on eri osapuolten näkökulmien huomioiminen aiheen käsittelyssä. Teos toimii erinomaisena johdantona populismin ja median suhdetta käsittelevään tutkimukseen ja se on yleissävyltään rakentava ja välttää liiallista osoittelua. Tässä suhteessa teos onnistuu tuomaan uutta tietoa populismin dynamiikasta sekä sen medialle asettamista haasteista. Teoksen aiottu kohderyhmä jää lukijalle hieman arvoitukseksi. Osa luvuista on selkeästi suunnattu toimittajille journalistisen työn sisäiseen arviointiin ja työkalujen kehittämiseen. Konkreettisten ratkaisumallien ohella teos tuonee kuitenkin pohdittavaa myös yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistuville tutkijoille ja tätä keskustelua seuraavalle, vastuustaan kiinnostuneelle yleisölle.

HANNA TUOMINEN

Anna Kontula, *Eduskunta – Ystäviä ja vihamiehiä*. Helsinki: Into Kustannus, 2018, s. 192.

Kansanedustaja Anna Kontulan kirjoittama eduskunnan toimintakulttuuria käsittelevä teos ei ole puhdas tieteellinen tutkimus, vaan se sisältää kosolti myös omakohtaisia muistoja ja poliittissävytteistä pohdintaa. Siksi teosta voi lukea myös vaalikirjana, oppaana politiikkaa seuraaville tai poliitikon uraa suunnittelevalle – ja kenties myös eduskunnan arvovallasta huolissaan olevan sisäpiiriläisen yrityksenä palauttaa se. Moniulotteisuudestaan huolimatta – tai ehkä juuri siitä johtuen – teos avaa suomalaisen demokratian kovan ytimen elämänmenoa kiehtovasti ainutlaatuisesta sisäpiirinäkökulmasta.

Päätin kuitenkin lähestyä työtä juuri tutkimuksena, koska sellaisen tuottaminen vaikuttaisi olleen sosiologiasta väitelleen, ennen kansanedustajauraa lähes vuosikymmenen tutkijana toimineen ja muutamia työn sosiologiaa käsitteleviä laajoja töitä kirjoittaneen Kontulan tavoite. Teoksen alussa Kontula määrittelee työlleen käsitteellisen raamin, selkeät tutkimuskysymykset ja menetelmät kysymysten ratkaisemiseksi. Henkilökohtaisista elementeistä huolimatta teos on myös kirjoitettu tutkimusmaisella, käsitteellisiin jaotteluihin nojaavalla ja teoreettisävyteisellä tyyllillä. Silti teksti on kautta linjan sujuvaa ja kirjaa luki mielellään. Ehkä juuri poliittikotautansa vuoksi Kontulalla on taito esittää haastavahkotkin teoreettiset huomionsa tavalla, jonka ymmärtäminen ei edellytä tohtorintutkintoa yhteiskuntatieteistä.

Päätökseni lähestyä teosta juuri tutkimuksena jottuu tietenkin myös viime vuoden lopulta lähtien tässä lehdessä, *Politiikka*.fi-sivustolla sekä tutkijoiden ja kansanedustajien yhteistyöseura Tutkaksessa käydystä eduskuntatutkimuksen menetelmiä koskevasta keskustelusta. Sen käynnisti Kontulan kirjoittama *Politiikka*-lehden numerossa 4/2017 julkaistu katsausartikkeli, jossa hän kyseenalaisti tutkimustavan, jossa eduskunnan, ja etenkin valiokuntien, toimintaa pyritään selittämään mittaamalla erilaisia asioita niiden tuottamista dokumenteista. Kontulan mukaan tällaiset tutkimukset eivät tuota järkeviä tuloksia, koska niiden tekijät eivät tunne riittävässä määrin toimien taustalla vaikuttavia motiiveja ja mekanismeja, joihin pääsee käsiksi vain eduskunnan toimintakulttuurin syvällisemmin pureutuvalla laadullisella tutkimuksella.

Eduskunnassa työskennelleenä ja kymmeniä kansanedustajahaastatteluita tehneenä olin lähtökohtai-

sesti Kontulan kanssa samoilla linjoilla. Kvantitatiivisestikin orientoituneiden politiikantutkijoiden on tunnettava tutkimiansa instituutioiden toimintakulttuuria ja merkitysmaailmaa, jotta he voivat varmistua siitä, että mittarit mittaavat oikeasti merkityksellisiä asioita. Siksi olin erityisen kiinnostunut näkemään, mitä uutta Kontula, joka oli käynnistänyt oman hankkeensa jo ennen menetelmädebattia, pystyisi kertomaan eduskunnan epämuodollisemmista politiikka-prosesseista.

Kontula tutkii työssään sitä, miten eduskunta, lukuisten yksilö- ja ryhmätason konfliktien pesä, voi repivästä perusluonteestaan huolimatta ylipäättään toimia. Hän on kiinnostunut niistä – useimmiten kirjaamattomista ja ääneen lausumattomista – kulttuurisista säännöistä, tavoista ja normeista, jotka vaimentavat lähes kaikissa eduskunnan toiminnoissa kytevää konfliktia siinä määrin, että sen päätyö, lakien säätäminen, onnistuu.

Pulma on kiinnostava ja politiikantutkijan näkökulmasta katsoen omintakeinen. Meekin olemme usein kiinnostuneita konflikteista, mutta emme ehkä niinkään niiden hillitsemisestä, vaan pikemminkin siitä, kuka pääsee niskan päälle, ja miksi. Toisin sanoen politiikan tutkimus – ainakin siinä muodossa missä minä sen opin Turussa ja Tampereella – korostaa politiikan *tuotoksia* – Harold Lasswellia (1936) lainaten: *who gets what, when, and how?* Kontulan yksilöiden pärjäämistä korostava, ryhmädynamiikkaa ja -koheesiota painottava, sekä erilaisten normi-, hierarkia- ja solidaarisuusjärjestelmien kuvaamiseen painottuva näkökulma muistuttaa enemmän sosiologista tutkimusta, jopa Kontulan aiemmin harrastamaa työn sosiologiaa. Eduskunnan ymmärtäminen *myös työyhteisönä* luo avartavan vertailukohtan perinteisen politiikan teorian läpeensä konfliktikeskeisiin ”realiteetteihin”.

Johdantoluvussa Kontula kyllä yhdistää toimintakulttuurin myös lainsäädäntöä koskevaan vallankäyttöön toteamalla, että se luo raamit edustajien väliselle kanssakäymiselle. Kirjassa esitetään muutamia yksityiskohtaisempia prosessikuvauksia, joissa yhteys tehdään näkyväksi. Esimerkiksi Säännöt-luvun alussa esitetty eläkkeiden puoliväli-indeksistä käytyä kamppailua kuvaava esitys osoittaa hyvin havainnollisesti, miten edustajan poliittinen pääoma, lausumatomat pelisäännöt, hierarkiat ja ryhmädynamiikka voivat vaikuttaa lakihankkeiden etenemiseen (tai, kuten tässä ja joissain muissakin tapauksissa, siihen, että hanke ei etene). Suurimmalta osin toimintakult-